

Māja

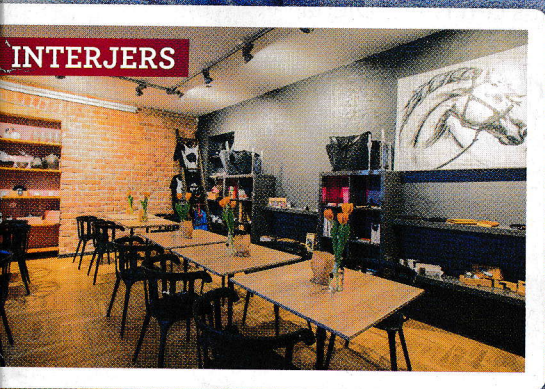
VESELĪBA

Laiks aknu
attīrīšanai

Vēnu ārstēšanas
precīzā
diagnostika

100
LATVIJAI
STĀSTU

NORVĒGIJAS
LATVIETIS,
KAS GRIB IZLĪST
CAUR LAIKA ACI

Komunikācija ar dizainu

Jaunumi
puķu dobēm

Jumta
apkope,
pavasari
gaidot

Kaiju bālsis
un vilņu
čalas dārzā

PAVASARIS
ATMODINA AKTIERI
ARTŪRU
DĪCI

Izlīst caur laika aci

«Puse no manis ir saistīta ar Latviju un Kurzemi. Un tā tas paliks visu manu atlikušo dzīvi,» atklāj norvēģu sociologs un rakstnieks Terje Binders, kura dzīslās rit latviešu asinis. Sarunā ar *Māju* viņš vaļsirdīgi stāsta par savu latviešu senču skaudro likteni, ģimenes mīlestību un identitātes apzināšanos.

Terje dzimis Bergenā – vietā, kas atrodas Norvēģijas kreisajā krastā un ko mēdzot dēvēt par pilsētu starp septiņiem kalniem. «Es uzaugu tajā pilsētas daļā, kurā ir vismazāk saules. Mūsu logi bija vērsti pret kalniem austrumu pusē, kur saule apspīdēja bagāto mājas. Mans tēvs bija jaunākais dēls ģimenē, kurā abi vecāki bija latvieši,» viņš atsauc atmiņā bērnības ainas. Terjes ģimene neesot bijusi pārtikusī. Tēvs bijis grāmatu iespēdējs, bet mamma dzīvojuši mājās un pieskatījuši Terji un viņa brāli Janu Eriku. Kad atvases paaugušās, viņa sākusi strādāt kādā mēbeļu uzņēmumā par pārdevēju. «Mums nebija daudz naudas, bet ģimenē valdīja mīlestība, un mēs ļoti rūpējāmies cits par citu. Mani vecāki viens otru mīlēja līdz pat savai nāvei. Tēvs nomira 1999. gadā, mamma aiz bēdām aizgāja gadu vēlāk. Viņa pati izvēlējās uzrakstu kapos: «Mīlestība ir dzīvības avots.»» Par spīti tam, ka uzaudzis pilsētā, Terji vienmēr vilinājuši kalni un jūra. «Daba man daudz nozīmē,» viņš atzīstas.

Pārņemts ar Latviju

Šobrīd vīrs ar saknēm no Latvijas ir pensijā un sauc sevi par rakstnieku. «Kad man bija 20 gadu, vēlējos kļūt par žurnālistu, bet tā vietā kļuva par sociologu. Studentu gados strādāju psihiatriskajā slimnīcā. Iepazinos ar savu sievu Jūnhildi, kura ir medicīnas māsa. Mēs apprecējāmies, mums piedzima divi bērni. Būdams

**100
stāstu
Latvijai**

Pērn Latvijai – 95.
Sagaidot Latvijas
simtgadi, žurnāls *Māja*
aizsācis piecu gadu
ciklu – atrast un
uzrakstīt 100 stāstu
par mūsu zemes
īpašiem un nozīmīgiem
cilvēkiem.

**Rakstiet, zvaniet
un stāstiet arī jūs,
lasītāji, – varoņi taču ir
mums blakus.**

sociologs, pētīju, kā ārstēt no kaitīgajām vielām atkarīgos. Vēlāk kļuva par vadītāju pašvaldības nodaļai, kas apsekoja ar atkarībām sirgstošus jauniešus. Strādāju psihiskās veselības aprūpes nozarē, esmu vadījis apmācības un izstrādājis ieteikumus cilvēkiem ar īpašām vajadzībām un viņu palīgiem,» viņš raksturo darba mūžu.

Bērnībā trūkušo saules gaismu tagad Terjes dzīvē ienes bērni un mazbērni, ar kuriem kopā viņš pavada daudz laika. Tāpat viņš labprāt nodarbojas ar fiziskām aktivitātēm, uzturot sevi labā formā. «Aizraujos arī ar galdniecību, bet pēdējos gados esmu pārņemts ar Latvi-

VISKVĒLĀKĀ VĒLĒŠANĀS. «Šobrīd visvairāk ceru, ka izdosies pārtulkot manu grāmatu latviski. Bet, iespējams, mana viskvēlākā vēlēšanās ir sasveicināties ar cilvēku, kurš man teiks: «Es esmu tavs latviešu radnieks,»» stāsta norvēģis Terje Binders, kurš sarakstījis grāmatu par savu Latvijas senču likteņiem

ju,» viņš saka. Pagājušajā gadā Terjes interese par dzimtas saknēm vainagojās ar panākumiem, jo dienasgaismu ieraudzīja viņa sarakstītā grāmata *Tur, kur piedzimst vējš (Der vinden ble født)*. Pašlaik viņš sācis rakstīt grāmatas turpinājumu, sadarbojas ar Purmsātu speciālo internātpamatskolu, kas atrodas Kurzemē, gandrīz pašā Leišmalē, kā arī raksta grāmatu par kaitīgo vielu izmantošanu jauniešu vidū.

Saplosītie likteņi

Par savām latviskajām saknēm Terje uzzinājis, pateicoties latviešu draugiem, vēsturniekiem, vēstures grāmatām

un muzejiem, bet īpaši – senlietu krātuvei Purmsātu speciālajā internātpamatskolā. «Manas latviešu ģimenes vēsture ir ļoti dramatiska, to ietekmējusi Latvijas vēsture – notikumi pēdējo 150 gadu laikā. Vec-tēvs (tēva tēvs) Jānis Binders dzimis Pērkonē 1870. gadā. Viņa vecāki bija aktīvi baptisti, acīmredzot pirmajās draudzēs, kas tika nodibinātas, kad baptisms ienāca Latvijā apmēram 1860. gadā. Pirmajam baptistu biskapa palīgam Jēkabam Skujam-Dingšem kapa pieminēkli minēts, ka viņš dzīvojis manu vecvecāku saimniecībā Pērkonē mājās *Skujas*. Vecmamma (tēva māte) Anna Sprūde

VECVECĀKI. Terjes tēva vecāki Anna un Jānis Binderi. Pēc kāzām 1895. gadā viņi apmetās saimniecībā Pērkonē un kļuva par zemniekiem, taču likteņus izpostīja 1905. gada revolūcija

VECMĀMIŅA. Terjes vecmāmiņa Anna – apmēram 20 gadus veca un pāris gadus pirms nāves

piedzima 1875. gadā Purm-sātos. Daudziem Sprūdēm 1905. gada revolūcijas laikā piesprieda nāvessodu. Vietā, kur viņa uzauga, bija daudz dumpinieku. Viņa noteikti ir pazinusi daudzus no tiem. Es domāju, ka tas bija viens no iemesliem viņu lēmumam aizbraukt no Latvijas. Pazīstamais revolucionārs Fricis Roziņš arī ir dzimis turpat 1870. gadā, tieši tajā pašā saimniecībā, kurā, kā vecmamma raksta, ir dzimusi viņa pati, – *Vanagu* mājās. Es gan vēl nezinu, kas viņu saistīja ar Sprūdu ģimeni,» Terje detalizēti atstāsta senču vēsturi.

Pēc kāzām 1895. gadā viņa vecvecāki apmetās vectēva saimniecībā Pērkonē un kļuva par zemniekiem. 1905. gada revolūcija nopietni skāra Binderu ģimeni, tāpēc viņi nolēma Latviju. Vectēvs Jānis no Lie-

pājas aizbēga ap Ziemassvētku laiku 1905. gadā, kad visapkārt plosījās cara atriebība, bet Anna kopā ar septiņus gadus veco meitu pameta dzimteni 1907. gadā. «Divi Latvijā palikušie dēli Frīdrihs un Žanis uz Norvēģiju atbrauca apmēram sešus gadus vēlāk. Vecmamma atstāja arī divu bērniņu kapus Ziemeļu kapsētā Liepājā. Viņas brāļi devās uz ASV. Visā ģimenē tika izšķirta pirms 1905. gada revolūcijas un tās laikā. Vectēvs no zemnieka kļuva par kurinātāju – viņš strādāja uz kuģiem, kas kursēja starp Bergenu un Angliju, līdz pat 67 gadu vecumam. Ģimene smagi cīnījās, lai uzsāktu jaunu dzīvi mazajā dzīvoklītī strādnieku rajonā Bergēnā,» Terje valstīdīgi stāsta visu, ko zina. Viņa tēvs Einārs Binders bija Annas un Jāņa devītais bērns, kurš piedzima 1915. gadā Norvēģijā.

Ģimenes stiprā klints

Lai gan Binderu ģimene tika sašķelta tepat Latvijā, traģēdijas viņus nežēloja arī Norvēģijā. Terje, neslēpjot neko no skaudrā vecvecāku mūža, vēsta: «Vecākais dēls Frīdrihs zaudēja dzīvību Pirmā pasaules kara laikā, jo devās atpakaļ uz Latviju, lai cīnītos pret vāciešiem. Esmu mēģinājis uzzināt, vai viņš iestājās latviešu strēlniekos, bet pagaidām bez rezultātiem. Vecvecāki tikai saņēma paku ar viņa drēbēm. Divi no bērniem, kas piedzima Norvēģijā, – Alise un Emīls – nomira bērnībā. Tas bija smags trieciens. No deviņām atvasēm tikai četras nodzīvoja līdz vecumdiem. Vecmamma gandrīz zaudēja vectēvu, kad viņa kuģi skāra vācu zemūdenes raidītā torpēda 1916. gadā. Visi uz kuģa esošie izdzīvoja, glābjoties glābšanas laivā novembra

aukstumā Ziemeļjūrā.» Savus vecvecākus mazdēls redz kā ļoti stiprus cilvēkus, kas tikuši galā ar neskaitāmām grūtībām un izveidojuši to ģimenes modeli un vērtības, kuras tagad bauda viņš pats.

«Es viņus neesmu nekad saticis, bet viņu piedzīvotais ir pietiekams pierādījums tam. Domāju, ka mans tēvs līdzinājās saviem vecākiem, – arī viņš bija stiprs, laipns, strādīgs, labi ierēdzēts, bet noteikts cilvēks. Viņš bija ģimenes stiprā klints grūtībās Otrā pasaules kara laikā. Starp citu, viņš mīlēja dziedāt un dziedāja korī līdz pat vairāk nekā 80 gadu vecumam. Viņš stāstīja, ka tas esot mantojums no Latvijas.»

Savā bērnībā Terje maz apjautis par savām latviskajām saknēm. Zēns zinājis, ka ģimene nākusi no Latvijas, bet viņu

► 36. lpp.

BINDERI. 2009. gadā pie tēva mātes mājām Vanagī Purmsātos. Priekšplānā stāv Terje ar sievu Jūnhildi, aizmugurē – brālis Jans Eriks ar sievu Bēritu. «Mums visiem ir Binderu uzvārds,» Terje lepojas

◀ 35. lpp.

tas maz interesējis. «Es biju norvēģis un tā arī jutos – kā īsts norvēģis. Tā vēlējās mani vecāki, tāpēc neviens neko vairāk nestāstīja. Kad mana tante savā 80. dzimšanas dienā nodziedāja mums latviešu bērnu dziesmu, tas mani ļoti ietekmēja,» viņš atklāj.

Puse no manis

Par spīti tam, ka zinājis savu latvisko izcelsmi, Terje to nekādi nav izjutis gandrīz līdz pensijas vecumam. «Ir liela atšķirība zināt, ka tu esi kaut kas, starp tā sajūšanu un piedzīvošanu. Tās ir saistīts ar identitāti,» viņš pauž savus uzskatus. «Varbūt izklausīsies dīvaini, bet tikai pirms dažiem gadiem sarunas laikā ar draugu es sāku sevi just kā daļēju latvieti. Viņš norādīja – tā kā abi mani vecvecāki bija no Latvijas, arī es esmu pa pusei latvietis. Es neko nezināju par šo latvisko pusi un nolēmu uzzināt, kas tad ir tā *puse no manis*. Tā īstenībā bija tukša, un tāpēc nācās to piepildīt. Tad arī es sāku savu projektu.»

Pirmoreiz Terje Latvijā ieradās 2007. gada jūnijā. «Biju jau vairākas reizes nolēmis braukt uz Latviju, bet kaut kas mani atturēja. Iespējams, tās bija bailes no tā, ko es tur ieraudzīšu. Mēs ar sievu bijām

*Latvieši ir kā
pienenes.
Pienene izaug,
par spīti
skarbai un
neviesmīlīgajai
apkārtni*

Rīgā brīvdienās uz dažām dienām un vienu dienu nolēmām braukt uz Liepāju. Mēs braucām ar autobusu turp un atpakaļ tajā pašā dienā, līdz ar to Liepājā bijām vien pāris stundu. Tomēr satikšanās ar pilsētu bija emocionāls notikums. Esmu par to rakstījis arī savā grāmatā. Tās bija kā izlīst caur laika aci,» viņš stāsta. Dodoties

šurp pirmoreiz, Terje par Latviju zinājis maz. Viņš pamato, ka Norvēģija vairāk orientējas Eiropas rietumu un dienvidu valstu virzienā. «Skolā mums maz mācīja par Latviju un pārējām Baltijas valstīm. Es lasīju literatūru par karu, bet maz par Baltiju. Sekoju līdzi cīņai par brīvību 1991. gadā, bet zināšanu par Latviju man bija maz. Tagad es zinu daudz vairāk, bet ne pietiekami.» Terje atzīst, ka *puse no viņa* vairs nav tukša, taču valodas barjeras dēļ esot diezgan grūti sekot visam, kas notiek Latvijā. «Es lasu latviešu avīzes, kas ir tulkotas norvēģu un angļu valodā. Rakstot grāmatu, iedziļinājos Latvijas vēsturē un kultūrā. Tā mani aizrāva,» viņš saka.

Prom no visa, ko pazīnuši

Stāstot par grāmatas tapšanu, Terje atzīst, ka viss sācies ar ceļojumu un meklējumu aprakstiem dienasgrāmatās: «Pierakstīju svarīgākos notikumus – Latvijas vēsturi un stāstus par Latviju. Pierakstīju

visu, ko atradu par savu ģimeni. Tā jau sāka izskatīties pēc grāmatas. Kad izlēmu, ka grāmata būs, veidoju to kā stāstu, kas iekļaujas faktu rāmjos, bet daļa satura ir stāsts par to, kā varēja būt un notikt.» Viņš teic, ka esot visai grūti raksturot savu grāmatu, tāpat kā māksliniekam ir grūti stāstīt par savu gleznu. «Grāmatas centrā ir 1905. gada revolūcija, mana ģimene un iemesli, kas lika viņiem bēgt prom. Kamēr nonāku līdz 1905. gada revolūcijai, stāstu par saviem ceļojumiem pa Latviju, par pārdzīvojumiem, iespaidiem un pārdomām šodien un pagātnē. Es mēģinu iejusties vecvecāku ādā, sajust to, ko jūta viņi līdz pat brīdim, kad izlēma doties prom no visa, ko bija pazīnuši. Grāmata ir gan ceļojuma apraksts, gan vēsturisks stāstījums, gan romāns par vienu konkrētu ģimeni sacelšanās un bēgšanas laikā,» viņš izsmieļoši paskaidro.

Terje uzsver, ka šāda grāmata vienmēr atspoguļo paša rakstnieka pārdzīvojumus un

Ieva ŠTEINBERGA, Purmsātu speciālās internātpamatskolas senlietu krātuves vadītāja un skolotāja

– Ar Terji iepazīnos 2011. gada novembrī. Todien Purmsātu speciālās internātpamatskolas durvis vēra divi vīrieši, no kuriem viens bija viņš. Terje vēlējās

meklēt un uzzināt visu par savas dzimtas saknēm Purmsātos. Līdz šim mūs vienojusi abpusēja sadarbība: esmu palīdzējusi atlasīt materiālus viņa grāmatai, bet viņš sniedzis palīdzību Purmsātu speciālās internātpamatskolas skolēniem, ziedojot līdzekļus gan ikdienišķu lietu iegādei, gan telpu labiekārtošanai. Brīnišķīga iespēja radās kādai mūsu skolas skolniecei, kura ilgstoši bija valsts

rindā uz ratiņkrēsla iegādi, – ar norvēģu palīdzību meitene ratiņkrēslu saņēma necerēti ātri. 2012. gadā Terje viesojās speciālo skolu sadziedāšanās festivālā *Dziesmiņa*, kur izpildīja skaistu norvēģu dziesmu, jo agrāk dziedājis Bergenas operā. 2013. gada jūnijā piedalījies Terjes dzimšanas dienas svinībās Liepājā, kuras sakrīta ar grāmatas prezentāciju. Pēc tam Terje kopā ar 32 no saviem

ciemiņiem viesojās Purmsātos, kur viņus uzņēmām 23. jūnijā – ar dziesmām, vainagu pišanu, sieru un alu. Terje ir brīnišķīgs cilvēks. Ļoti tolerants, gudrs, nesamākslots, spēj iejusties un saprast. Zinātkārs un erudīts savas jomas profesionālis. Viņš patiesi lepojas, ka viņā rit latviešu asinis, jo uzskata, ka esam bagāti ar savu kultūru, ka esam stipra tauta, neraugoties uz visu piedzīvoto.

pārdomas, taču viņš nevēloties norādīt uz kaut ko konkrētu, «vismaz ne vairāk, kā jau ir pateicis». Par grāmatu esot saņemts daudz pozitīvu atsaucsmju, un autoram šķiet, ka lasītāji paši izceļ, kas viņiem ir tuvāks, līdz ar to identificējot savas asociācijas un pārdzīvojumus. «Es vēlos, lai lasītājs pats nolemj, kas viņa sirdij ir tuvāks,» saka autors.

Dzelteni rapšu lauki

«Es ļoti cienu latviešu tautu. Latvieši ir kā pienenes. Pienene izaug, par spīti skarbajai un neviesmīlīgajai apkārtni. Tā var izspraukties pat caur asfaltu. Latviešu kultūra un identitāte ir izdzīvojusi visus garos apspiešanas un kara gadus. Tāpat pārdzīvojusi pēdējo gadu ekonomiskās problēmas un krīzi. Kopš 2007. gada esmu braukājis uz Latviju un atpakaļ daudz reižu un redzu atšķirību. Es redzu, ka tiek būvēti jauni ceļi un ēkas. Kad braucu no Rīgas uz Liepāju, pa ceļam redzu saimniecības, kurās zied puķes. Brīnišķīgi dzeltenī rapšu lauki. Es redzu mājas, kuras atjauno. Bet es redzu arī zemās algas un dzīves apstākļus. Latvijai vēl ir daudz jādara, lai uzlabotu tautas labklājību un cīnītos ar nabadzību. Es ceru, ka ekonomiskie

apstākļi uzlabosies un labklājība augs, ka jaunie, spējīgie latvieši, kas brauc prom no valsts, atgriezīsies,» viņš neslēpj cerību.

Jau vairākus gadus Terjem izveidojusies cieša sadarbība ar Purmsātu speciālo internātpamatskolu. «Es uzzināju, ka skola ir izveidojusi labu novadpētniecības muzeju. Devos uz turieni kopā ar latviešu draugu. Skolotājai Ievai todien bija brīva diena, un viņa mums izrādīja apkārtni. Mēs satikām skolēnus un skolotājus, un mani iespaidoja viņu darītais. Viņi dara visu iespējamo, lai jaunajiem cilvēkiem būtu labākais pamats tālākai dzīvei. Šie skolēni nav sabiedrības prioritāšu augšgalā, skolai ir naudas grūtības. Kad redzēju, cik grūti ir viņu dzīves apstākļi, un sapratu, ka viņiem trūkst drēbju, grāmatu, mēbeļu un citu lietu, nolēmu palīdzēt,

uzsākot līdzekļu vākšanu savu draugu un ģimenes lokā.»

Tavs latviešu radnieks

Kopš tā laika Terje viesojies skolā vairākas reizes, arī kopā ar draugiem un ģimeni, turklāt... pat bija sarīkojis Liepājā savas 70 gadu jubilejas svinības, kuru laikā viesojies arī netālajā Purmsātu skoliņā. «Mūs uzņēma fantastiski, un visi piedzīvoja tādu Jāņu svinēšanu, kādu mēs nekad neaizmirsīsim. Daudzi no maniem viesiem nolēma vēlreiz atbraukt uz Latviju un iepazīt to vairāk. Maijā es atkal apmeklēšu dziesmu svētkus Purmsātu speciālajā internātpamatskolā tāpat kā pirms diviem gadiem. Bērnu dziedātprieks ir vārdos neizsakāms. Viņi šiem svētkiem gatavojas veselu gadu. Latvijas Televīzijai

vajadzētu to nofilmēt un parādīt visiem – dziesmu svētkus, par kuriem būtu jābūt lepnēm. Šoreiz kopā ar mani būs arī mana sieva, un mēs priecājamies par šādu iespēju,» viņš pauž gandarījumu.

«Es esmu nesaraucami saistīts ar Latviju,» Terje vairākkārt uzsver. Viņš apņēmis viesoties Latvijā, cik vien bieži būs iespēja. «Es ceru nodzīvot pietiekami ilgi, lai uzrakstītu savas grāmatas turpinājumu. Daudz kas notiek manā galvā, tas vēlas izlauzties. Tagad visvairāk ceru, ka izdosies pārtulkot manu grāmatu latviski. Bet, iespējams, mana viskvēlākā vēlēšanās ir sasveicināties ar cilvēku, kurš man teiks: «Es esmu tavs latviešu radnieks!»» ■

Paldies Artai Veidmanei-Strēlei un Ievai Šteinbergai par palīdzību raksta tapšanā!

AR SKATU PAGĀTNĒ. Norvēģu Binderu ģimenes vecākie pārstāvji.

«Mēs stāvam pie māju *Skujas* paliekām Pērkonē un skatāmies uz sētu, kur kādreiz dzīvoja Binderu ģimene,» stāsta Terje (no kreisās Terjes brālēns Steinars Binders, vidū pats Terje, bet blakus no labās viņa brālis Jans Eriks Binders)